

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО

Тюра Ю.І.,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

УДК 347.6

DOI 10.32782/2663-5666.2024.2.2

ПЕРЕВАГИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОЛАБОРАТИВНОГО ПРАВА
У СІМЕЙНИХ СПОРАХ

Вступ. Суперечки та конфлікти – це невід’ємні супутники людського суспільства з часів його заснування. Безсумнівно, судова система відіграє важливу роль у вирішенні спорів, спираючись на принципи справедливості та істини. Однак, виникає питання: чи дійсно кожен спір потребує судового розгляду, адже подібне вирішення зазвичай зводиться до принципу «переможець – переможений»?

Важливо усвідомлювати, що процес вирішення спору не повинен зосереджуватися лише на досягненні результату, будь-яким він не був. Необхідно також зважати на те, як це рішення вплине на майбутні стосунки між сторонами конфлікту. Адже результат, який здатен нашкодити цим стосункам, не може вважатися по-справжньому справедливим.

Наприклад, у традиційному розумінні судовий процес у сімейному праві часто розглядається лише як один із можливих варіантів вирішення спору. Проте слід пам’ятати, що результати судового процесу можуть мати довготривалі негативні наслідки, погіршуючи як взаємовідносини між особами, так і сімейні зв’язки.

У цьому контексті важливим стає розгляд можливості застосування інших методів врегулювання сімейних конфліктів.

Дослідження застосування альтернативних методів вирішення спорів, зокрема колаборативного права, привертала увагу як українських, так і міжнародних дослідників. Серед них слід зазначити Н.А. Мазаракі, Н. Крестовська, О.Б. Верба-Сидор, О.С. Можайкіна, Стюарт Вебб (Stu Webb), Полін Теслер (Pauline Tesler), Крістофер Фейрман (Christopher M. Fairman), Вільям Шваб (William H. Schwab), Девід Гоффман (David A. Hoffman) та інші.

Мета статті полягає в узагальненні переваг та особливостей застосування практики кола-

боративного права у вирішенні сімейних конфліктів задля визначення його ефективності та потенційного впливу на сімейні відносини й суспільство в цілому.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що альтернативні способи вирішення конфліктів є ефективним інструментом, який сприяє спілкуванню сторін спору, вирішенню суперечок, водночас зберігаючи при цьому конструктивні міжособистісні стосунки на майбутнє.

Можна виділити два основних підходи до альтернативного врегулювання спорів. Перший – це пряме вирішення конфлікту між самими сторонами, що, хоча є найбільш ефективним та економічно вигідним, може стати викликом у разі сильних емоцій або істотної різниці в позиціях сторін. Другий підхід полягає в можливості залучення до вирішення спору третьої сторони (одна особа або декілька). Водночас третя сторона може мати повноваження вирішувати конфлікт та приймати обов’язкове рішення з юридичною силою, що є характерним для арбітражу, або бути незалежним посередником, сприяючи знаходженню варіанту мирного врегулювання конфлікту між сторонами, що властиво медіації. Проте нині існує новий та динамічно розвиваючийся метод вирішення конфліктів, зокрема колаборативне право (закордонні дослідники іноді називають його «спільне» право), який є альтернативою як традиційному судовому розгляду, так і арбітражу та медіації.

Колаборативне право (Collaborative Law) – це метод вирішення конфліктів, який ґрунтується на співпраці між сторонами та їх адвокатами, а також, за потреби, можуть бути залучені інші фахівці з метою досягнення взаємовигідного рішення без необхідності судового розгляду [1]. У цьому процесі сторони спору зобов’язані працювати разом для знаходження рішення, що

враховує їхні інтереси та потреби, з дотриманням високих стандартів приватності, поваги та гідності, адже адвокати, які беруть участь у колаборативному праві, не можуть надалі представляти сторони у суді, якщо процес вирішення конфлікту зазнає невдачі. Такий підхід стимулює сторони до конструктивного співробітництва та пошуку мирного вирішення суперечок.

Безперечно, незалежно від того, наскільки загострений конфлікт, колаборативне право визначається як унікальний підхід до вирішення спорів, що відрізняється своєрідними особливостями. Одним із ключових принципів цього способу є надання згоди як адвокатом, так і клієнтом на проведення спільного процесу з метою досягнення спільного рішення та уникнення судового розгляду. Центральним елементом колаборативного права є так звана «чотиристороння конференція», де обидві сторони та їхні адвокати-консультанти спільно працюють над знаходженням рішення та забезпеченням прозорості у процесі його прийняття. Для досягнення успіху цієї спільної роботи сторони та їхні адвокати зобов'язані діяти чесно та відкрито, забезпечуючи повне розкриття інформації [2]. Однак всі домовленості та інформація, отримана під час процесу колаборативного права, залишаються конфіденційними, що створює для сторін конфлікту безпечний та комфортний простір для відкритого спілкування та пошуку компромісу.

Як стверджує Полін Теслер, утримуючи клієнтів у так званому «контейнері», з метою уникнення загрози судового розгляду спору, колаборативні адвокати здатні вирішувати конфлікти ефективніше, швидше та більш справедливо, аніж через інші альтернативні методи, особливо у сімейних суперечках [2].

Отже, можна стверджувати, що основна мета співпраці – мінімізувати негативний вплив судового процесу на сторони, їхні сім'ї та родичів, забезпечуючи при цьому прозорість процесу. Головна ідея колаборативного права полягає в тому, щоб сторони стали активними учасниками процесу, контролювали темп і напрямок розвитку подій, та досягали власних цілей.

Попри те, що колаборативне право пропагується як інструмент вирішення спорів у сферах цивільного, господарського та трудового права, проте воно переважно застосовується у сфері сімейного права.

У 1990 році Стюарт Вебб, адвокат з сімейного права з Міннесоти, здійснюючи традиційну практику вирішення шлюбнорозлучних суперечок зрозумів, що така практика завдає шкоди

не лише його клієнтам, а і йому самому, адже судові процеси, які базуються на змагальній моделі, дуже негативно впливали на його емоційне становище та загальний стан благополуччя. Приймавши принципове рішення не вести судові справи, Вебб почав експериментувати з альтернативними способами вирішення спорів, залучаючи інших юристів до співпраці з клієнтами для вирішення сімейних конфліктів. Згодом він зовсім відмовився від судових справ та почав представляти інтереси лише тих клієнтів, які були готові до активної участі у переговорах для досягнення їх мирного врегулювання. Іноді, коли переговори не приносили результату, він відмовлявся від подальшої співпраці, сприяючи пошуку іншого шляху вирішення конфлікту для своїх клієнтів [2].

Ідея Стюарта Вебба швидко набула популярності й перетворилася на масовий рух. Він заснував Інститут колаборативного права, некомерційну організацію, яка мала за мету поширення принципів та практики колаборативного права. На початку 1990-х років спільне право здобуло прихильників і на Західному узбережжі США. Одним із піонерів у цій сфері стала Полін Теслер, яка активно впроваджувала цей метод у своїй практиці. Протягом наступного десятиліття колаборативні юридичні групи з'являлися по всій країні. Зазвичай їхніми засновниками ставали адвокати, які знайомилися з практикою спільного права в інших регіонах та вірили в її ефективність. Так само цей рух поширився у Великій Британії та по всій континентальній Європі. Зараз колаборативне право практикується на чотирьох континентах і приблизно в тридцяти країнах світу [3].

На відміну від, наприклад, медіації, де сторони можуть представляти себе самостійно, спільне право вимагає залучення кваліфікованих юристів, які мають володіти знаннями та досвідом роботи з цим методом, щоб ефективно представляти інтереси своїх клієнтів та сприяти конструктивному вирішенню конфлікту. Під час медіації юридичні консультації не надаються, а медіатор допомагає сторонам самостійно приймати рішення. На противагу цьому, в практиці колаборативного права юристи активно допомагають клієнтам не лише вирішити проблеми, але й консультують їх та інформують про їхню правову позицію. На відміну від медіації, де юристи не несуть відповідальності за результат, у спільному праві юристи ризикують втратити клієнта, якщо не зможуть допомогти йому досягти бажаного результату.

Колаборативне право – це добровільний процес, що базується на суворому дотриманні обов'язку щодо конфіденційності. Цей принцип поширюється на всіх учасників процесу, включаючи адвокатів, консультантів та клієнтів. Зобов'язання щодо конфіденційності може бути порушено лише за прямою згодою клієнта. Таким чином для адвокатів спільне право є особливо цінним, адже воно поєднує в собі елементи класичного представництва клієнта та медіації, дозволяючи їм направляти, захищати та підтримувати своїх клієнтів.

Зважаючи на те, що сімейні конфлікти, такі як розлучення, серйозно впливають на психоемоційний стан дитини, обрання способу, яким батьки будуть вирішувати сімейні суперечки, має велике значення для забезпечення емоційного благополуччя та психологічного розвитку дитини. Тому ті, хто займаються вирішенням сімейних конфліктів, повинні обов'язково розглядати різні методи врегулювання суперечок, що сприятимуть мінімізації негативних наслідків для дітей водночас враховуючи думку дитини. Колаборативне право, яке орієнтується на більш комплексний та конструктивний підхід до вирішення сімейних конфліктів, є одним з перспективних методів досягнення цієї мети.

Як зазначає Лінн Сміт, «у традиційному судовому розгляді при розлученні голос дітей часто ігнорується. Натомість альтернативні методи вирішення спорів, зокрема колаборативне право, дають можливість дітям бути почутими за допомогою спеціально підготовленого фахівця з психічного здоров'я» [4]. Мета співпраці такого фахівця з дітьми полягає у створенні безпечного простору для вираження дитиною своїх потреб та стурбованості. Отримана інформація передається іншим членам колаборативної групи, а потім батькам задля врахування реальних інтересів та потреб дитини у подальшому процесі примирення. Таким чином, фахівець з психічного здоров'я (психолог) допомагає перетворити обговорення проблем на розмову, орієнтовану на дитину, а не на права батьків [5].

До колабораційного процесу також можуть бути залучені й інші нейтральні консультанти, які допомагають сторонам розлучення краще зрозуміти свої фінансові, емоційні та соціальні проблеми та знайти рішення, що відповідають їхнім потребам. Консультанти відрізняються від адвокатів тим, що вони не представляють інтереси жодної зі сторін, працюють на благо процесу колаборативного права і надають об'єктивну інформацію та підтримку обом сторонам.

У липні 2009 року Комісія з уніфікації законодавства США затвердила Закон про колаборативне право (далі – UCLR/A), який рекомендовано до введення в дію в усіх штатах. UCLR/A є результатом тривалого трирічного процесу розробки, в якому брали участь експерти з різноманітних галузей.

Закон складається з двох частин: уніфіковані правила (Uniform Collaborative Law Rules) та Закон колаборативного права (Uniform Collaborative Law Act), які визначають принципи та стандарти колаборативної практики в Сполучених Штатах. Важливо зазначити, що UCLR/A не є обов'язковим законом. Кожен зі штатів може прийняти UCLR/A повністю або частково, або ж не приймати його взагалі. Однак, UCLR/A вважається золотим стандартом для колаборативної практики та широко використовується юристами [6].

UCLR/A визначає ключові аспекти колаборативного права, такі як угода про участь, правила стосовно виключення адвокатів з представництва своїх клієнтів у судових процесах та добровільний обмін інформацією між сторонами. Водночас закон також регулює статус учасників, що не є сторонами спору, наприклад, фахівців у галузі фінансів та психічного здоров'я, та надає можливість юридичного забезпечення виконання усіх угод, укладених в рамках процесу колаборативного права.

Відповідно до UCLR/A процес колаборативного права (далі – КП) починається з підписання угоди про участь і завершується підписанням мирової угоди, хоча будь-яка сторона в односторонньому порядку може припинити цей процес у будь-який час без вказівки причини. Угода про участь складається у письмовій формі та відображає наміри сторін вирішити свій спір через процес колаборативного права, а також зазначає характер і обсяг конфлікту та визначає адвокатів, які представляють кожну сторону. Договір підписується обома сторонами та містить заяви адвокатів, що підтверджують їхнє представництво. Поруч з цим, угода може включати додаткові умови, які, на думку сторін або їхніх адвокатів, потребують офіційного погодження [7].

Одним з найважливіших положень угоди про участь у колаборативному праві є положення про дискваліфікацію. Якщо процес колаборативного права заходить у глухий кут і одна зі сторін вирішує звернутися до суду, всі консультанти (адвокати, фінансові експерти, фахівці з психічного здоров'я тощо), які брали участь у цьому

процесі, одразу дискваліфікуються. Перехід до нового представництва у суді може вимагати від клієнтів додаткових фінансових витрат та призвести до емоційних переживань, оскільки їм доведеться знаходити нових адвокатів, оплачувати їх послуги та відновлювати пояснення справи спочатку, що може стати виснажливим, особливо якщо колаборативний процес вже тривав довго та був емоційно напруженим. Всупереч цьому адвокати, що практикують колаборативне право, стверджують, що положення про дискваліфікацію є важливим для ефективності та результативності процесу. Воно слугує своєрідним фільтром, який на ранніх етапах колаборативного права відсіює клієнтів, що не готові до щирого та конструктивного співробітництва. Сторони спору, усвідомлюючи, що у разі зриву колаборації вони можуть втратити своїх адвокатів, будуть з більшою ймовірністю докладати зусиль для досягнення мирної угоди шляхом колаборативного права [2].

На вимогу Комісії з питань домашнього та сексуального насильства (The Commission on Domestic & Sexual Violence) з метою гарантування безпеки жертвам домашнього насильства у 2010 році було внесено зміни до розділу 15 UCLR/A. Зокрема, (а) перед підписанням потенційною стороною угоди про співпрацю, адвокат повинен провести обґрунтоване дослідження, щоб визначити, чи мала ця сторона історію примусових або насильницьких стосунків з іншою потенційною стороною. У випадку, (с) якщо юрист-консультант обґрунтовано вважає, що сторона, яку він представляє, або потенційна сторона, яка консультиється з юристом, має історію примусових або насильницьких стосунків з іншою стороною або потенційною стороною, адвокат не має права розпочинати або продовжувати процес колаборативного права [7].

Водночас розділ 10 UCLR/A також зазнав змін щодо правил дискваліфікації для адвокатів юридичних фірм, які надають безоплатні послуги представництва клієнтів з низьким рівнем доходів. Для продовження представництва у судовому процесі, всі сторони угоди про співпрацю повинні погодитися на відмову від застосування правила дискваліфікації.

У 2014 році Міжнародна Асоціація колаборативного права (IACP) відповідно до принципів практики колаборативного права, визначених законом UCLR/A, опублікувала мінімальні стандартні вимоги щодо базової підготовки юристів-практиків та консультантів з колаборативного права.

Для отримання кваліфікації фахівця колаборативного права юристи та інші спеціалісти повинні пройти базовий курс навчання, який включає: 12 годин навчання з основ колаборативного права шляхом участі в навчальних курсах, семінарах, конференціях або інших програмах, які схвалені IACP; 30 годин тренінгу з клієнтоорієнтованого фасилітативного вирішення конфліктів; 15 годин тренінгу з переговорів, вдосконалюючи навички спілкування, співпраці, посередництва, або базового професійного коучингу. Додатково, для фахівців з психічного здоров'я передбачено 3 години навчання з основ сімейного права, а для фінансових консультантів – 20 годин тренінгу з фінансових аспектів розлучення [8].

Окрім цього кожен окремий штат на своїй території може самостійно регулювати підготовку фахівців колаборативного права, доповнюючи або встановлюючи додаткові вимоги до базового курсу навчання. Так, наприклад, у штаті Меріленд Департамент сімейного адміністрування, який входить до складу Адміністративного офісу судів (АОС), забезпечує безкоштовну підготовку фахівців колаборативного права. Однак, умовою отримання такої підготовки є зобов'язання у майбутньому розглядати принаймні дві справи колаборативного права безоплатно (за принципом *pro bono*) задля надання допомоги особам з низьким рівнем доходів.

У період з 16 жовтня 2006 року по 6 липня 2010 року Міжнародна Асоціація колаборативного права провела дослідження щодо ефективності застосування практики колаборативного права шляхом інтерв'ювання та опитування працівників судів та адвокатів, які активно використовували це право у своїй практиці.

Результати дослідження продемонстрували такі особливості та тенденції: практика колаборативного права була використана в 97% справ, пов'язаних з розлученням, причому у 84% з них участь брали діти. Серед клієнтів найчастіше зустрічалися особи у віці від 40 до 54 років – близько 60%. Більшість чоловіків, зокрема 80%, та третина жінок мали вищу освіту. У розподілі доходів помітна суттєва різниця, а саме: 53% чоловіків мали річний дохід понад 100 000 доларів, порівняно лише з 13% жінок. Водночас більшість клієнтів (56%) володіли маєтками вартістю понад 500 000 доларів, з них 17% – вартістю понад 2 мільйони доларів. У 82% спорів до співпраці залучалися фахівці з психічного здоров'я, а у 71% – фінансові консультанти. Чотиристоронні зустрічі, на яких були присутні

обидва адвокати та обидва клієнти, проводилися у 63% випадків. Середня кількість таких зустрічей становила чотири. 44% справ було завершено протягом шести місяців [8].

Згідно з результатами дослідження 86% конфліктів вирішено шляхом досягнення домовленості з усіх питань, водночас ще 2% справ завершилися примиренням сторін, а менше ніж 2% справ призвели до часткової угоди за допомогою колаборативного підходу.

Середня вартість послуг фахівців, залучених до колаборативного права, становила: для адвокатів – 20 884 доларів США (для обох сторін); для фахівців з психічного здоров'я – 3858 доларів США; для фінансових консультантів – 4421 доларів США.

У ході дослідження також аналізувався рівень задоволеності клієнтів результатом розлучення за шкалою від одного до п'яти, де один – мінімальний рівень, а п'ять – максимальний. Середній бал склав 4,35, що вказує на високий рівень задоволення клієнтів колаборативним правом. Щодо умови про дискваліфікацію в угоді колаборативного права, з'ясовано, що лише 45,5% клієнтів, які досягли мирової угоди, відчули, що ця умова утримала їх за столом переговорів, тоді як решта 54,5% не відчули такого впливу [8].

Інші дослідження практики застосування колаборативного права, проведені у 2004 році Вільямом Швабом (William H. Schwab) та у 2008 році Девідом Гоффманом (David A. Hoffman), продемонстрували певні відмінності у своїх результатах. Проте, якщо їх порівняти з загальними середніми показниками, то вони в цілому досить близькі до результатів дослідження Міжнародної Асоціації колаборативного права.

Висновки. Узагальнюючи переваги та особливості практики колаборативного права, можна зробити кілька висновків. По-перше, аналіз практики застосування колаборативного права підтверджує його ефективність у вирішенні сімейних конфліктів, зокрема у справах, пов'язаних з розлученням. По-друге, залучення до процесу колаборації інших фахівців, зокрема фінансових консультантів та психологів, сприяє повному та глибокому аналізу проблем та допомагає ухвалювати індивідуально адаптовані до потреб клієнтів рішення, зменшуючи психологічний вплив на дітей. По-третє, колаборативне право дозволяє досягнути позитивних довгострокових результатів для клієнтів. По-четвер-

те, порівняно з традиційними судовими процесами за допомогою колаборативного права можливо зменшити витрати, швидше досягати результатів, мінімізувати руйнівний вплив на дітей, розвивати творчі підходи та сформулювати основу для комунікації між сторонами у майбутньому.

Нарешті, колаборативне право вже належним чином займає своє важливе місце серед інших альтернативних методів вирішення конфліктів завдяки своїй унікальності, ефективності та орієнтованості на інтереси та потреби учасників спору, заохочуючи сторони до співпраці, відкритого спілкування та пошуку оптимального рішення. Окрім переваг для самих учасників колаборативне право позитивно впливає і на суспільство в цілому, заощаджуючи ресурси та зменшуючи навантаження на судову систему. Водночас різноманітність методів вирішення конфліктів, включаючи колаборативне право, дозволяє громадськості обирати той, який буде найбільш ефективним для їхньої конкретної ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. William H. Schwab. Collaborative Lawyering: A Closer Look at an Emerging Practice. *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*. 2004. Volume 4. Issue 3. P. 351–399.
2. Fairman C. M. A proposed model rule for collaborative law. *Ohio State Journal on Dispute Resolution*. 2005. Volume 21. P. 73–122.
3. Mallon P. Collaborative Practice: An Overview. *Judicial Studies Institute Journal*. 2009. Volume 1. P. 3–10.
4. Brand C., Howcroft G., Hoelson C. N. The voice of the child in parental divorce: implications for clinical practice and mental health practitioners. *Journal of Child & Adolescent Mental Health*. 2017. Volume 29. Issue 2. P. 169–178. <https://doi.org/10.2989/17280583.2017.1345746>
5. Daicoff S. Collaborative law: A new tool for the lawyer's toolkit. *Florida Journal of Law & Public Policy*. 2009. Volume 20. Issue 1. P. 113–146.
6. Status of the Uniform Collaborative Law Act and Rules: American Bar Association. URL: https://www.americanbar.org/groups/dispute_resolution/publications/JustResolutions/april-2024/status-uniform-collaborative-law-act-rules/
7. Collaborative Law Act: Uniform Law Commission. URL: <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/final-act-101210?CommunityKey=fd1de2f-baea-42d3-bc16-a33d74438eaf&tab=librarydocuments>
8. The Current and Prospective Use of Collaborative Law in Maryland. Administrative Office of the Courts, September 2013. URL: <https://www.courts.state.md.us/sites/default/files/import/courtoperations/pdfs/collaborativelawreport2013.pdf>

Тюрю Ю.І. ПЕРЕВАГИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОЛАБОРАТИВНОГО ПРАВА У СІМЕЙНИХ СПОРАХ

Конфлікти та суперечки є неодмінною частиною соціального життя, але при їх розв'язанні важливо враховувати не лише фінальний результат, а й можливі наслідки для майбутніх взаємин між учасниками. Традиційні судові процеси у сімейних спорах, хоч і широко застосовуються, однак часто призводять до погіршення стосунків між сторонами та не завжди гарантують справедливе рішення. Тому важливо розглядати альтернативні методи врегулювання сімейних конфліктів, які зосереджуються не лише на досягненні результату, але й на збереженні стосунків.

Існують два основних підходи до альтернативного врегулювання спорів: пряме вирішення між сторонами та залучення третьої сторони. Поряд з такими відомими альтернативними способами вирішення спорів, як медіація та арбітраж, є колаборативне право, яке ґрунтується на співпраці між сторонами та їх адвокатами, а також, за потреби, до процесу можуть залучатися інші фахівці.

У колаборативному праві центральним елементом є організація «чотиристоронніх конференцій», де сторони та їхні адвокати спільно працюють над рішенням, зберігаючи при цьому конфіденційність усіх домовленостей та інформації. Визначено, що основною метою співпраці у колаборативному праві є мінімізація негативного впливу судового процесу на сторони та їхні сім'ї, забезпечуючи при цьому прозорість та активну їх участь у вирішенні спорів, переважно у сімейній сфері.

Наголошено, що колаборативне право спрямоване на забезпечення емоційного благополуччя дітей через їх активну участь у процесі примирення та залучення фахівців з психічного здоров'я для створення безпечного простору з метою вираження дитиною своїх потреб та стурбованості.

З'ясовано, що угода про участь у колаборативному праві регламентує процес співпраці та встановлює певні умови, включаючи механізм дискваліфікації консультантів у разі переходу до судового розгляду, сприяючи таким чином стимулюванню сторін до здійснення спільних зусиль задля успішного урегулювання спору.

Результати дослідження практики застосування колаборативного права, проведеного Міжнародною Асоціацією колаборативного права, продемонстрували високий рівень задоволення клієнтів таким способом вирішення спорів, що своєю чергою свідчить про його ефективність та результативність, водночас підкреслюючи здатність цього методу зменшувати стрес для дітей, зберігати довгострокові стосунки між батьками та забезпечувати швидше й економічно вигідне вирішення сімейних суперечок у порівнянні з судовим процесом.

Ключові слова: колаборативне право, сімейні спори, співпраця, закон про колаборативне право, базова підготовка.

Tiurria Yu.I. ADVANTAGES AND FEATURES OF COLLABORATIVE LAW IN FAMILY DISPUTES

Conflicts and disputes are an inherent part of social life, but when resolving them, it is important to consider not only the final outcome but also the potential consequences for future relationships among the participants. Traditional judicial processes in family disputes, while widely used, often lead to deteriorating relationships between parties and do not always guarantee a fair resolution. Therefore, it is important to consider alternative methods of resolving family conflicts that focus not only on achieving a result but also on preserving relationships.

There are two main approaches to alternative dispute resolution: direct resolution between the parties and involvement of a third party. Alongside well-known alternative dispute resolution methods such as mediation and arbitration, there is Collaborative Law, which is based on cooperation between the parties and their attorneys, and other specialists may be involved in the process as needed.

In Collaborative Law, the central element involves organizing «four-way conferences» where the parties and their attorneys collaboratively work on solutions while maintaining confidentiality of all agreements and information. The main goal of collaboration in Collaborative Law is to minimize the negative impact of the judicial process on the parties and their families, ensuring transparency and active participation in dispute resolution, primarily in family matters.

It is emphasized that Collaborative Law aims to ensure the emotional well-being of children through their active participation in the reconciliation process and by involving mental health professionals to create a safe space for children to express their needs and concerns.

It has been clarified that the participation agreement in Collaborative Law regulates the collaborative process and establishes certain conditions, including the mechanism for disqualification of consultants in case of recourse to litigation, thereby incentivizing the parties to make joint efforts for successful dispute resolution.

The results of the study on the application of Collaborative Law conducted by the International Association of Collaborative Practice have demonstrated a high level of client satisfaction with this method of dispute resolution, thereby indicating its effectiveness and efficiency, while also emphasizing its ability to reduce stress for children, preserve long-term relationships between parents, and provide quicker and more cost-effective resolution of family disputes compared to litigation.

Key words: Collaborative Law, family disputes, collaboration, Collaborative Law Act, foundational training.